

ԳՐԱԿԱՆ

ԱՆԿԱՊ ԽՈՇԵՐ

Ամէն ժամանակներու հանճարեղ իմաստասէրներու և օրէնսգէտ փիլիսոփաներու բանաձևած բոլոր ճշմարտութիւններէն գերիվեր, անոնց մէջ գրեթէ եզակիան կայ ու կը մնայ կեանքի խորունկ փորձառութիւնէ բխած խօսքը Հրէից մեծ իմաստունին, որ ամենէն աւելի բախտը ունեցած էր վայելելու պատրոզ հաճոյքները այս անցաւոր աշխարհին. «Անայնութիւն ունայնութեանց, ամենայն ինչ ընդունայն է»:

×

Մի՛ կաշկանդեր հոգիդ շղթաներովը բիրտ նիւթին: Արգիլէր անոր թռիչքը՝ ոգեկան աշխարհի մը երանական ոլորտները գէպի: Բուժաներ զայն կիրքովը առեւտրական ու նախանձին, ցաներ անկէ ներս սերմերը մախանքին ու թշնամութեան, ու անկէ պտուղ քաղելու հափ ըլլար անմիտ: Ու երջանկութիւնը քուկդ կտրենալ ընելու հափ ծանծաղամիտ: Ինչպէ՞ս մեր հոգին աշնանահար ծառի մը նման մերկ ու անպտուղ վերադարձնենք Անոր՝ որմէ ստացած էինք զայն իբրեւ աւանդ, բեղմնաւորելու ու բազմապատիկ արդիւնք տալու անհուն կարողութիւններով օժտուած:

×

Ի՞նչն էր որ իբրեւ արժէք տեսար մարդոց առաքինութիւններէ մերկացած հոգիներէն ներս և ուղեցիր որ ընդօրինակեմ: Պատիւն ու պարկեշտութիւնը. բայց չէ՞ որ վաճառքի էին հանուած անոնք հրապարակներու վրայ այնքան գունկօրէն, փոր մը հացի փոխարէն: Հեղութիւնն ու անկեղծութիւնը. բայց չէ՞ որ միամտութիւնն էր մերօրեայ հոմա-

նիշը անոնց: Ներօղտմութիւնը. բայց չէ՞ որ նիւթն ու մետաղը դաւանեցան միակ աղբիւրը բարութեան ու անոնց հանդէպ իրենց սէրը գլեց - անցաւ սահմանները պաշտամունքին: Հանդուրժողութիւնն ու համբերութիւնը. բայց չէ՞ որ խոշընդոտ մըն էր ան լուկ իրենց վաւաչոտ կիրքերուն ու անասնական բնագոյններուն գոհացման ճամբուն վրայ:

Ի՞նչն է որ իբրեւ արժանիք կը կարծենք գաւաճ ըլլալ մարդոց հոգիէն ներս: Սուտն ու կեղծի՞քը, խարդախութիւնն ու քսութիւնը, զորս իրենց հոգեւոր դրամագլուխը ըրած ըլլալուն համար սոսքացողները լեզէոն կը կաղմեն: Չորս զանոնք իրենց հզօրագոյն գէնքերը ըրած ըլլալու փիլիսոփայութիւնը գերագոյն իմաստութիւնը կը դաւանին կեանքին, ի. դարու կեանքին, իրենք իսկ հաստատելով այսկերպ չարիքին ամենակալ տիրապետութիւնը մերօրեայ մարդոց հոգիներուն վրայ: Չարին դէմ հար ըլլալ: Չարիքը չարիքով փոխադարձել: Ինչ որ շատ պարզօրէն կը նշանակէ աշխարհի երեսին գործուած ոճիրները, բարոյական թէ՛ նիւթական, կրկնապատկել: Բայց ե՞րբ է որ կրցած է մարդը չարիքով յաղթել չարիքին: Ե՞րբ է եղած որ սեւին վրայ սև քսուելով ճերմակ գոյնն է յառաջ եկած. աղտը մաքրելու կերպը անոր վրայ ուրիշ աղտ ցանե՞լն է միթէ, կամ աղի ջուրը անուշցնելու պայմանը մէջը վերըստին աղ լցնե՞լը:

×

Ամէն մարդ քիչ թէ շատ հափով բռնուած է տեսանելի ու անմիջական եղող՝ քան ապագային իրադարձուելիք, թէկուզ ստուգապէս անհերքելի, արժէքներուն առաւելագոյն կարեւորութիւն ընծայելու տկարութիւնէն: Ասով բացատրելի կը դառնայ մարդերուն անսահման հետաքրքրութիւնը հանդէպ նիւթին ու հոգածութիւնը հանդէպ անով պայմանաւոր արժէքներուն, մեր ֆիզիքին ու անով պայմանաւոր աստեւոր կեանքին, ի հեճուկս մեր հոգիին ու անոր համար սահմանուած կեանքին, թէկուզ առաջինը հունաւոր

ըլլայ ու վաղանցուկ, իսկ երկրորդը՝ մեռյալ ու յաւերժական: Երկրորդին հանդէպ մեր անուցած անհաւատութիւնն կամ անոր ստուգութեան մասին մեր յայտնած կասկածներէն աւելի ա՛յս է պատճառ՝ որ մենք «նգուզ չափ» փորինք այս աշխարհի կորնչական արժէքներուն ու անցաւոր վայելքներուն:

Գիտեմ թէ պիտի ուզես ընթանալ մարդոց մեծամասնութեան քալած ճամբէն, նոյնիսկ եթէ քարքարուտ ըլլայ ան և փուշերով ցանցնուած, ու պիտի հեռու փախչիս նեղ այն արահետէն՝ ուրկէ «սակաւ ընտրեալները» միայն կը նախընտրեն անցնիլ, թէկուզ եղբարուած ըլլայ ան եղբակցան ծաղիկներով ու թաւշանման բոյսեր ծածկեն յատակը անոր:

Որովհետեւ գիտեմ թէ բոլորս ալ բռնուած ենք քիչ թէ շատ «նոստանքէն քշուելու» տկարութենէն, նախընտրելու չափ բազմամարդ դժոխքը անմարդաբանկ արքայութենէն:

×

Դժուար թէ երջանկութիւնն ու եղբայրսիրութիւնը տիրապետեն երկրիս վրայ, եթէ նոյնիսկ արդարութեան ու հաւասարութեան սկզբունքներով ղեկավարուի մարդկութիւնը ու պատերազմ բառը ամփոփուի բառարաններու կողքէն ներս: Վասնզի քալս ըսուածը նոյն ժպիտով չի դիմաւորեր ամէնուն ու վասնզի Աստուած իր քանքարները հաւասարապէս չէ բաժնած մարդերու միջև: (Ուրիշ հարց՝ մարդկութեան շահած ծով բարիքները նախախնամութեան այս գերազանցօրէն իմաստուն կարգադրութենէն): Արուի ու էգի, յաղթանդամի ու տկարկազմի, գեղեցիկի ու տգեղի (յատկապէս իգական սեռին մօտ), ուշիմի ու բթամիտի բնածին տարբերութիւնները բաւական են մարդոց միջև ստեղծելու նախանձի զօրաւոր զգացում, ինչպէս նաեւ դժգոհութիւն ու տրտնջ, եթէ ոչ իրենց նմաններուն՝ դէթ Աստուծոյ նկատմամբ, որ այդպէս է տնօրինած իրենց համար: Լոկ կրօնական դժացումն է ու ճշմարիտ քրիստոնէական ոգին՝ որ կը մղէ մարդս ան-

տրտնջ հոգեկերպելու իր ճակատագրին, ու միշտ բարիք մը նախատեսելու Տիրոջ այդկերպ տնօրինումին մէջ:

Ուրեմն, զո՛հ եղի՛ր Աստուծոյ քեզի տուածէն: Դժգոհութենէն ու տրտնջէն ո՛չ ոք բան մը չհաճ է երբեք, մինչ քիչ չէ թիւը անոնց՝ որոնք իրենց ունեցած քիչն ալ կորսնցուցած են անոր յարգը չգիտնալէն ու անտեղի որքան ապիմաստ տրտնջէն: Այլ գիտցիր թէ միակ կերպը ունեցած քիչդ բազմապատկելու զայն քալէ, սրտանց ու անսակարկելիօրէն, յօգուտ այդ շնորհքէն անմասն ու այդ բարիքին կարօտ քու նմաններուն: Գիտցիր հաշտ ըլլալ այս փառասօսալ ճշմարտութեան հետ, ու մի՛ մոռնար երբեք խօսքը հեթանոսաց առաքեալին. «Լաւ է տալն քան զառնուլն»:

×

Գեղեցկութիւնը, դժուար սահմանելի բառ մը ինքնին, յարաբերական վիճակ մըն է: Ահա թէ ինչու մենք կը յաւակնինք գտած ըլլալ զայն առաւելագոյն չափով մեր սիրած էակին ինչպէս իրին վրայ: Ահա նաեւ թէ ինչու մենք քիչ անգամ կը յաջողինք անկողմնակալ ըլլալ մեզի բուռն կերպով սիրելի կամ բուռն կերպով ատելի մարդոց հոգեպատկերը զծելու ատեն, չափազանցելով առաջիններուն արժանիքները կամ վերագրելով անոնց արժանիքներ՝ որոնցմէ անմասն են բոլորովին, ու անհունօրէն բազմապատկելով գոյ կամ կարծեցեալ, վիճելի թերութիւնները վերջիններուն: Սիրոյ ինչպէս ատելութեան նահանջումով՝ իրենց իսկութեանը մէջ կ'երևին ֆիզիքական թէ հոգեկան բոլոր թերութիւնները, նկարագրի բացասական թէ դրական բոլոր գիծերը մեր շուրջիններուն:

×

Գիտցիր որ կեանքի մէջ քիչեր, մեծ հոգիներ միայն պիտի հանդուրժել քեզ տեսնել բարձունքներու վրայ, ու շատեր պիտի աշխատին, կարելի բոլոր միջոց-

ներով, քեզ վար բերել արիւնեւով չափ-
ուած այդ դիրքէն, փոխանակ իրենց սե-
փական ոյժերով հասնիլ փորձելու նոյն
այդ կատարին: Մարդերէն չափերու հո-
գիներուն մէջ որջացած ծուլութիւնն ու
նախանձոտութիւնը դաշնակցած են յաճախ
փառամոլութեան հետ, որը իր յագուրդը
կը գտնէ բարձրացումի կարճ ու դիւրին
ճամբուն ընտրութեամբ: Արդ, մ'ըր դիւ-
րին է կեանքի մէջ, բարձրանալը՝ թէ
բարձրացածին քար նետելը, զայն գլո-
րելու համար իրենց ռաքերուն առջև,
յետոյ, զայն պատուանդան ըրած, իրենց
գեանաքարչ ստորնութենէն գէթ քայլ մը
բարձրանալու համար ամենայն հեշտու-
թեամբ, յագուրդ տալով այդկերպ իրենց
հոգիները կրծող նախանձին:

Զախորդութեան մը պարագային, քեզ
կարեկցողներէն կամ հետզ լացողներէն
անհամեմատօրէն մեծ պիտի ըլլայ թիւը
վրադ խնդացողներուն: Իսկ յաջողութեան
մը պարագային՝ ճիշդ հակառակը: Որով-
հետև ձախորդութեանդ ու անկումիդ մէջ
մարդիկ պիտի տեսնեն ամենէն արագ-
կերպն ու ամպհով սանդուխտ՝ զիրենք
մեծութեան առաջնորդող: Մինչ քեզի
հանդիպած ամէն մէկ յաջողութիւն՝ կոր-
սըւած հրանութեան մը կսկիծը լսկ պիտի
առաջացնէ սրտերուն խորը անոնց:

X

Մի՛ մոռնար որ թիրութիւններուդ
խոշորացոյցով նայողները յաճախ իրենք
քեզմէ առաջ ու աւելի բռնուած են նոյն
այդ մոլութեանց ճիրաններէն: Որոնք ի-
րենց նկարագրին ազեղ ու ակար կողմերը
ստուերի մէջ ձգելու ամպհովագոյն մի-
ջոցը գտած ըլլալ կը կարծեն ուրիշները
զրպարտելով, անոնց նկարագրին մէջ
անգոյ կամ փոքր չափով դոյ նոյն այդ

ազեղութիւններուն ու ակարութիւննե-
րուն համար: Գիտցիր որ նախանձոտու-
թիւնդ երեսիդ զարնողներուն սիրար յորդ
է նոյն այդ չար զգացումով, քեզ բար-
կացոտ կոչողներուն սրտերը բոցավառ են
բարկութեան կրակով ու անպարկեշտու-
թիւնդ կասկածի ենթարկողները զայդ
կ'ընեն մղուած իրենց անպարկեշտ ա-
րարքները պարտկելու անզօրութենէն:

X

Քիչերուն է տրուած կամքն ու պա-
տենութիւնը բարձունքներ նուաճելու, և
աւելի քիչերուն՝ այդ կատարին վրայէն
աշխարհին տուած փառքն ու բարիքը
արհամարհելու, առնուազն անտեսելու ի-
մաստութիւնը, ինչպէս նաև այդ մեկու-
սացումին, մարդերու գոհակութենէն ա-
զատագրուած այդ միջավայրին մէջ ի-
րենք զիրենք Աստուծոյ — և երջանկու-
թեան — աւելի մօտ զգալու հրանութիւնը:

Առանձնութիւնն ու լքուածութիւնը
յաճախ բաժինն է եղած իրենց երազը
նուաճած ու բարձունքներու հասած մար-
դերուն: Որոնք գիտեն սանձահարել ի-
րենց յոռի բնազդներն ու կիրքերը, և
ընդոտնել, գէթ արհամարհել ամբոխնե-
րէն պաշտուած կուռքերը: Որոնք ունին
փոյթն ու ջանքը, և գիտեն գաղտնիքն
ու արուեստը՝ մարդերէն աւելի (և երբեմն
անոնց իսկ փոխարէն) Արարչին հաճելի
գառնալու:

Օ՛, կարծր միամտութիւնը անոնց՝
որոնք կը ճգնին հասնիլ կատարը երա-
նութեան լերան՝ բայց ո՛չ մէկ յոգնու-
թիւն զգալ իրենց ծունկներուն: Որոնք
կ'ուզեն քաղել գեղատեսիլ ու հառաւէտ
վարդեր՝ կեանքի անձայրած իր անդամ-
սանէն, առանց երբեմն զգալու փուլերուն
խայթոցը իրենց մտանկերուն վրայ:

(Շար.՝ 2)

Գ. ՃԱՐՏԱՐ

